

भाग ५

नेपाल सरकार

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयको

सूचना

नेपाल सरकार (मन्त्रीस्तर) ले श्रम नियमावली, २०७५ को नियम ५२ को उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी व्यवसायजन्य रोगको सूची तोकेकोले सर्वसाधारणको जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छः-

क. कार्य गतिविधिहरूबाट उत्पन्न हुने एजेन्टहरूको सम्पर्कको कारण हुने व्यवसायजन्य रोगहरू

(अ) रासायनिक एजेन्टहरूको कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Chemical Agents)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
१.	क्रोमियम वा यसको कम्पाउन्डहरूको कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Chromium or its Compounds)	क्रोमियम वा यसको कम्पाउन्डहरू (Chromium or its Compounds)	स्टेनलेस स्टील्स, ताप र जंग प्रतिरोधी सामग्री, मिश्रधातु कास्टआइरन, पेन्ट, धातु प्लेटिङ, छालाको टेनिङ र रिफ्रेक्ट्री सामग्री बनाउने उद्योगहरू (Stainless Steels, Heat And Corrosion Resistant Materials, Alloy Cast Iron, Paint, Metal Plating, Leather Tanning, And Refractory Materials Making Industries)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
२.	मर्क्युरी वा यसको कम्पाउन्डहरूको कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Mercury or its Compounds)	मर्क्युरी वा यसको कम्पाउन्डहरू (Mercury or its Compounds)	थर्मोमिटर, इलेक्ट्रोनिक स्विचहरू, फ्लोरोसेन्ट बत्तीहरू र दन्त अमलगम भर्नेहरूमा सुन र चाँदीको प्लेटिङ (Gold and Silver Plating in Thermometers, Electronic Switches, Fluorescent Lamps and Dental Amalgam Fillings)
३.	लिड वा यसको कम्पाउन्डहरूको कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Lead or its Compounds)	लिड वा यसको कम्पाउन्डहरू (Lead or its Compounds)	लिड एसिड ब्याट्री, ग्याल्भेनाइजेसन, सोल्डरिङ, इलेक्ट्रोनिक्स एसेम्बलिङ, पेन्ट उद्योगहरू (Lead Acid Battery, Galvanization, Soldering, Electronics Assembling, Paint Industries)
४.	बेन्जिन वा यसको समरूपताहरूबाट हुने रोगहरू (Diseases Caused by Benzene or its Homologues)	बेन्जिन (Benzene)	लुब्रिकेन्ट्स, प्लास्टिक, रबर, रङ, मुद्रण उद्योगहरू तथा रासायनिक प्रयोगशालाहरू (Lubricants, Plastics, Rubbers, Dyes, Printing Industries and Chemical Laboratories)
५.	अल्कोहल, ग्लाइकोल वा किटोन्सको कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Alcohols, Glycols or Ketones)	अल्कोहल, ग्लाइकोल वा किटोन्स (Alcohols, Glycols or Ketones)	अल्कोहल, ग्लाइकोल वा किटोन्स बनाउने उद्योगहरू तथा रासायनिक प्रयोगशालाहरू (Alcohols, Glycols or Ketones Making Industries and Chemical)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
			Laboratories)
६.	कार्बन मोनोअक्साइड, हाइड्रोजन सल्फाइड, हाइड्रोजन सायनाइड वा यसका डेरिभेटिभहरू जस्ता श्वासप्रश्वासजन्य पदार्थहरूबाट हुने रोगहरू (Diseases Caused by Asphyxiants like Carbon Monoxide, Hydrogen Sulfide, Hydrogen Cyanide Or Its Derivatives)	कार्बन मोनोअक्साइड, हाइड्रोजन सल्फाइड, हाइड्रोजन साइनाइड वा यसको डेरिभेटिभहरू (Carbon Monoxide, Hydrogen Sulfide, Hydrogen Cyanide or its Derivatives)	कार्बन मोनोअक्साइड, हाइड्रोजन सल्फाइड, हाइड्रोजन साइनाइड वा यसको डेरिभेटिभहरू (Carbon Monoxide, Hydrogen Sulfide, Hydrogen Cyanide or its Derivatives)
७.	फार्मास्युटिकल एजेन्टहरूको कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Pharmaceutical Agents)	फार्मास्युटिकल एजेन्टहरू (Pharmaceutical Agents)	फार्मास्युटिकल उद्योगहरू (Pharmaceutical Industries)
८.	जिंक वा यसको कम्पाउन्डहरूको कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Zinc or its Compounds)	जिंक वा यसको कम्पाउन्डहरू (Zinc or its Compounds)	गैल्वनाइजिंग, ड्राई सेल ब्याट्री उद्योगहरू (Galvanizing, Dry Cell Battery Industries)
९.	सल्फर अक्साइडका कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Sulfur Oxides)	सल्फर अक्साइड (Sulphur Oxides)	सल्फरमा आधारित इन्धन प्रयोग गर्ने उद्योगहरू , चिनी उत्पादन गर्ने उद्योगहरू (Sulphur based Fuel Burning Industries, Sugar Manufacturing Industries)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
१०.	अर्गानिक सोल्वेन्ट्सका कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Organic Solvents)	अर्गानिक सोल्वेन्ट्स (Organic Solvents)	अर्गानिक सोल्वेन्ट्स प्रयोग गर्ने कार्यस्थलहरू (Workplaces that use Organic Solvents)
११.	क्लोरीनको कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Chlorine)	क्लोरीन (Chlorine)	कागज उत्पादन गर्ने उद्योगहरू, ब्लिचिंग पाउडर प्रयोग गर्ने कार्यस्थलहरू, प्रयोगशालाहरू (Paper Manufacturing Industries, Workplaces that use Bleaching Powder, Laboratories)
(आ)	भौतिक एजेन्टहरूको कारण हुने रोगहरू (Diseases Caused by Physical Agents)		
१.	उच्च ध्वनीका कारण श्रवण शक्तिमा हास (Hearing Impairment Caused by Loud Noise)	उच्च ध्वनी (Loud Noise)	उच्च ध्वनी उत्पन्न गर्ने कार्यस्थलहरू (Loud Noise Generating Workplaces)
२.	लेजर सहित अप्टिकल (अल्ट्राभायोलेट, भिजिबल लाइट, इन्फ्रारेड) विकिरणहरूबाट हुने रोगहरू (Diseases Caused By Optical (Ultraviolet, Visible Light, Infrared) Radiations including Laser)	अल्ट्राभायोलेट, भिजिबल लाइट, इन्फ्रारेड (Ultraviolet, Visible Light, Infrared)	अल्ट्राभायोलेट, भिजिबल लाइट, इन्फ्रारेड उत्पन्न गर्ने कार्यस्थलहरू (Ultraviolet, Visible Light, Infrared Generating Workplaces)
३.	अत्याधिक तापक्रमको सम्पर्कबाट हुने रोगहरू (Diseases Caused by Exposure to Extreme Temperatures)	अत्याधिक तापक्रम (Extreme Temperatures)	उच्च तापक्रम उत्पादन गर्ने कार्यस्थलहरू (High Temperature Generating Workplaces)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
(इ)	जैविक एजेन्टका कारण हुने सङ्क्रामक वा परजीवी रोगहरू (Infectious or Parasitic Diseases Caused By Biological Agents)		
१.	ब्रुसेलोसिस (Brucellosis)	ब्रुसेला प्रजातिका ब्याक्टेरिया (Brucella Species Bacteria)	गाईवस्तु पालन, मासु प्रशोधन (Cattle Farming, Meat Processing)
२.	हेपाटाइटिस भाइरस (Hepatitis Virus)	हेपाटाइटिस भाइरस (Hepatitis Virus)	चिकित्सक (Medical Professionals)
३.	ह्युमन इम्युनोडेफिसिएन्सी भाइरस (एचआईभी) (Human Immunodeficiency Virus (HIV))	ह्युमन इम्युनोडेफिसिएन्सी भाइरस (एचआईभी) (Human Immunodeficiency Virus (HIV))	चिकित्सक (Medical Professionals)
४.	टेटनस (Tetanus)	ब्याक्टेरीयम क्लोस्ट्रीडियम टेटानी (Bacterium Clostridium Tetani)	खिया लागेका वस्तु प्रयोग हुने कार्यस्थलहरू (Workplaces that use Rusted Metal)
५.	क्षयरोग (Tuberculosis)	माइकोब्याक्टेरियम क्षयरोग (Mycobacterium Tuberculosis)	सबै कार्यस्थल (All workplaces)
६.	एन्थ्रेक्स (Anthrax)	बेसिलस एन्थ्रेसिस ब्याक्टेरिया (Bacillus Anthraxis Bacteria)	गाईवस्तु पालन (Cattle Farming)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
७.	लेप्टोस्पायरोसिस (Leptospirosis)	स्पाइरोकेट ब्याक्टेरिया लेप्टोस्पाइरा) (Spirochete Bacterium Leptos pira)	गाईवस्तु पालन (Cattle farming)

ख. लक्षित अङ्ग प्रणालीद्वारा हुने व्यवसायजन्य रोगहरू

(अ) श्वासप्रश्वाससम्बन्धी रोग (Respiratory Diseases)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
१.	फाइब्रोजेनिक मिनेरल डस्ट (सिलिकोसिस, एन्थ्रासिक सिलिकोसिस, एस्बेस्टोसिस) को कारण हुने निमोकोनियोसिस (Pneumoconiosis Caused by Fibrogenic Mineral Dust (Silicosis, Anthracic Silicosis, Asbestosis))	सिलिका, कोइला र एस्बेस्टोस (Silica, Coal and Asbestos)	सिलिका, कोइला र एस्बेस्टोस उत्खनन् तथा प्रशोधन गर्ने कार्यस्थलहरू (Silica, Coal and Asbestos Mining and Processing Workplaces)
२.	सिलिको क्षयरोग (Silico Tuberculosis)	सिलिका (Silica)	सिलिका उत्खनन् तथा प्रशोधन गर्ने कार्यस्थलहरू (Silica Mining and Processing Workplaces)
३.	नन्-फाइब्रोजेनिक मिनेरलको धूलोको कारण हुने न्यूमोकोनियोसिस (Pneumoconiosis Caused by Non- Fibrogenic Mineral Dust)	नन्-फाइब्रोजेनिक मिनेरलको धूलो (Non-Fibrogenic Mineral Dust)	मिनेरल उत्खनन् (Minerals Mining)

खण्ड ७५) संख्या २४ नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०८१/०४/२६

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
४.	साइडरोसिस (Siderosis)	फलामको धूलो र धुवाँ (Iron Dust And Fumes)	फलाम पगाल्ने, फलामको स्क्र्याप ह्यान्डल गर्ने कार्यस्थलहरू (Iron Melting, Iron Scrap Handling Workplaces)
५.	कडा मेटलको धुलोबाट हुने ब्रोन्कोपल्मोनरी रोगहरू (Bronchopulmonary Diseases Caused by Hard Metal Dust)	कडा मेटलको धूलो (Hard Metal Dust)	कडा मेटलहरू (टंगस्टन, इरिडियम, स्टील, ओस्मियम, क्रोमियम) प्रयोग गर्ने उद्योगहरू (Hard Metals (Tungsten, Iridium, Steel, Osmium, Chromium) Using Industries)
६.	उखुको धुलोको कारण हुने ब्रोन्कोपल्मोनरी रोगहरू (Bronchopulmonary Diseases Caused by Dust of Sugarcane (Bagassosis))	उखु (Sugarcane)	उखु प्रशोधन गर्ने उद्योगहरू (Sugarcane Processing Industries)
७.	दीर्घकालिन अवरोधक पल्मोनरी रोगहरू (Chronic Obstructive Pulmonary Diseases)	कोइला धुलो, दुइहा खानीबाट निस्कने धुलो, काठको धुलो, अन्न र कृषि कार्यबाट निस्कने धुलो, पशु गोठको धुलो, कपडा र कागजको धुलो (Coal Dust, Dust from Stone Quarries, Wood Dust, Dust from Cereals and Agricultural Work, Dust in	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
		Animal Stables, Dust from Textiles and Paper Dust)	
(आ)	छाला सम्बन्धी रोगहरू (Skin Diseases)		
१.	डर्माटोसिस र कन्ट्याक्ट उत्तिकिरिया जस्ता एलर्जी (Allergic Contact Dermatoses and Contact Urticaria)	कार्य गतिविधिहरूबाट उत्पन्न हुने एलर्जी उत्तेजक एजेन्टहरू (Allergy Provoking Agents arising from Work Activities)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
२.	इरीटेन्ट कन्ट्याक्ट डर्माटोसिस (Irritant Contact Dermatoses)	कार्य गतिविधिहरूबाट उत्पन्न हुने अन्य चिनिएका इरीटेन्ट एजेन्टहरूको कारण (Caused by other Recognized Irritant Agents Arising from Work Activities)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
(इ)	मांसपेशीगत विकारहरू (Musculoskeletal Disorders)		
१.	रेडियल स्टाइलोइड टेनोसिनोभाइटिस (Radial Styloid Tenosynovitis)	दोहोरिने चालहरू, बलपूर्वक गरिने व्यायामहरू र नाडीको अत्याधिक आसनहरू (Repetitive Movements, Forceful)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
		Exertions and Extreme Postures of the Wrist)	
२.	हात र नाडीको दीर्घकालिन टेनोसिनोभाइटिस (Chronic Tenosynovitis of Hand and Wrist)	दोहोरिने चालहरू, बलपूर्वक गरिने व्यायामहरू र नाडीको अत्याधिक आसनहरू (Repetitive Movements, Forceful Exertions and Extreme Postures of the Wrist)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
३.	ओलेक्रानन बर्साइटिस (Olecranon Bursitis)	कुहिना क्षेत्रमा लामो समयसम्म दबाव (Prolonged Pressure on the Elbow Region)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
४.	प्रीपाटेलेर बर्साइटिस (Prepatellar Bursitis)	घुँडा टेकेर धेरै समय सम्म बस्ने (Prolonged stay in kneeling position)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
५.	एपिकोन्डिलाइटिस (Epicondylitis)	दोहोरिने बलपूर्वक काम (Repetitive Forceful Work)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)

खण्ड ७५) संख्या २४ नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०८१०४।२६

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
६.	मेनिस्कस लिजन्स (Meniscus Lesions)	घुँडा टेकेर वा बसेर लामो समय काम गरेपछि (Following Extended Periods of Work In a Kneeling or Squatting Position)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
७.	कार्पल टनेल सिन्ड्रोम (Carpal Tunnel Syndrome)	विस्तारित अवधिको लागि दोहोरिने बलपूर्वक काम, कम्पन समावेश भएको काम, नाडीको अत्याधिक आसन वा तीनको संयोजन भएको काम (Extended Periods of Repetitive Forceful Work, Work involving Vibration, Extreme Postures of The Wrist, or a Combination of the Three)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
(ई)	मानसिक तथा व्यवहारिक विकारहरू (Mental And Behavioral Disorders)		
१	आघातपछिको तनाव विकार (Post-Traumatic Stress Disorder)		जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)

ग. व्यवसायजन्य क्यान्सर

(अ) निम्न एजेन्टहरू द्वारा उत्पन्न क्यान्सर (Cancer Caused by the Following Agents)

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
१.	एस्बेस्टोस (Asbestos)	एस्बेस्टोस (Asbestos)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
२.	क्रोमियम VI कम्पाउन्ड (Chromium VI Compounds)	क्रोमियम VI कम्पाउन्ड (Chromium VI Compounds)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
३.	कोइला टार्स, कोइला टार पिचहरू वा सुट्स (Coal Tars, Coal Tar Pitches Or Soots)	कोइला टार्स, कोइला टार पिचहरू वा सुट्स (Coal Tars, Coal Tar Pitches Or Soots)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
४.	बेन्जिन (Benzene)	बेन्जिन (Benzene)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
५.	आयनीकरण विकिरणहरू (Ionizing Radiations)	आयनीकरण विकिरणहरू (Ionizing Radiations)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)

खण्ड ७५) संख्या २४ नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०८१/०४/२६

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
६.	टार, पिच, बिटुमेन, खनिज तेल, एन्थ्रासाइट वा यी पदार्थहरूको यौगिक, उत्पादन वा अवशेष (Tar, Pitch, Bitumen, Mineral Oil, Anthracite or the Compounds, Products or Residues of these Substances)	टार, पिच, बिटुमेन, खनिज तेल, एन्थ्रासाइट वा यी पदार्थहरूको यौगिक, उत्पादन वा अवशेष (Tar, Pitch, Bitumen, Mineral Oil, Anthracite or the Compounds, Products or Residues of these Substances)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
७.	काठको धूलो (Wood Dust)	काठको धूलो (Wood Dust)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
८.	आर्सेनिक र यसका कम्पाउन्डहरू (Arsenic and its Compounds)	आर्सेनिक र यसका कम्पाउन्डहरू (Arsenic and its Compounds)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
९.	क्याडमियम र यसका कम्पाउन्डहरू (Cadmium and its Compounds)	क्याडमियम र यसका कम्पाउन्डहरू (Cadmium and its Compounds)	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving Exposure to the Risk Concerned)
१०.	हेपाटाइटिस बी भाइरस (HBV) र हेपाटाइटिस सी	हेपाटाइटिस बी भाइरस (HBV) र	जोखिमसँग सम्बन्धित सबै कामहरू (All Work involving

क्र.सं.	व्यवसायजन्य रोगहरू	एजेन्ट	रोजगारी
	भाइरस (HCV) (Hepatitis B Virus (HBV) and Hepatitis C Virus (HCV))	हेपाटाइटिस सी भाइरस (HCV) (Hepatitis B Virus (HBV) and Hepatitis C Virus (HCV))	Exposure to the Risk Concerned)

आज्ञाले,
डा.कृष्णहरि पुष्कर
नेपाल सरकारको सचिव ।